

DEBRECZEN

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A debreczeni és vidéki függetlenségi párt közlönye.

Megjelen naponként, péntek és vasárnap kivételével.

Hirdetési díj:
Négy hasábol posztóval 5 kr.
Hagyományos hirdetés a többi
hirdetés alk. szerint a leg-
olcsóbb árt. vételnek fel-
blyegdíj minden külön beki-
tásért 30 kr.
Hirdetést vagy reklámot magában
foglalt újságotig sora 50 krajcár
„Hírlap”-ban megjelölt kü-
ldemény minden posztóval 50 kr.
Hirdetéseket felvételre a kiadó
hivatalában, KUPASI L. Könyv-
nyomdájában, valamint KÖRÖSI
MÁN É. könyv. iróházában is.
Név nélkül vagy bérmentés nélkül
küldött levelek nem vétel-
nek igyelembe.
Kéziratok vissza nem
adattal.

Előzetesi árak:
Helyben és postán küldve.
Egy évre 10 frt-kr.
Fél évre 5 „
Negyed évre 2 „ 50.
Egyes szám 5 kr.
Ade: szellemi részet illeté min-
den költésény. Nagy-hatvan-
utca, 1584. szám, Dunacsanak
ház, — a szerkesztőségbe bé-
renve küldendő.
Előzetesi helyben:
TILLAGDI Z. LAJOS és ifj.
OSÁTHY KÁROLY könyv-
kereskedésben és a kiadóhiva-
latban KUPASI IMRE könyv-
nyomdájában s a postahivatalok
nálján.

KORONA-FORRÁSI

vetkezett
theát,
T,
ket,

gben, ju-
szöveket
oka
nellett.

A finom és durva korpa árából ed-
dig engedélyezett 5%-toli engedmény a
fennemített egyezmény folytán szintén
beszűntetett.
Debreczen, 1889. szept. 17.

TATNAK.

OLY-ház.

Germanizáló törekvések.

(Történelmi párhuzam.)

(r. e.) »A német nyelv egyetlen nyel-
ve birodalmunk; miért engedném tehát
én a törvényeket és nyilvános ügyeket
egyetlen tartományomban annak nemzeti
nyelvén tárgyaltatni? Én a német birodal-
om császára vagyok; minél fogva az ál-
ladalmak, melyek birodalmomban foglal-
vák, csak egyes tartományai azon egy tes-
tet képező álladalom-összeségnek, melynek
én feje vagyok. . . .

II József császár egy magyar főur-
hoz írt levelében, e büszke szavakkal in-
dokolta a maga híres német nyelvi rende-
letét, a melytől 1784-ben elrendelte, hogy
az ország s kapcsolt részeinek minden
hatóságai s törvényszékei minden ügyeket
egyetlen német nyelven tárgyaljanak, sőt
— ez utóbbiak előtt — még az ügyvédek
is németül allegáljanak. . . II. József mind-
ameltt kegyesebb volt a mai kormánynál,
mert három évi időt engedett arra, hogy
a nemzet a német nyelv ezen általános
használatára kellőképen előkészítessék, az
jelenlegi kormány, nem törődve azon
alapelvvel, hogy törvénynek visszaható ereje
nem lehet, az ilyen törvényről nem is ál-
modott katonaköteles magyar ifjakra nézve
rögön életkérdéssé tette s töltök keserve
bűnhődések s életpálya elvesztés követke-
ményének terhe mellett, követeli a német
nyelven való katonai tanulmányokat és
tiszi vizsgákat.

A német katonatiszti vizsga, az ön-
kényes büntetés-év s a Csáky-féle német
nyelvi rendelet korában érdekes visszate-
kintései azon kísérletekre, a melyeket sze-
retetreméltó dynastiánk oly fáradhatlanul
s annyi találékonyfáradással alkalmazott a
magyar nemzet germanizálásának céljából.
Nem annyira a német nyelv volt az, a
mely iránt a dynastia hazánkban mind-
eddig reménytelen szerellemmel viseltetett,
de a német nyelv követelésében benne
volt az öszbirodalmi eszme pretenziója.
Enek az eszmének adnak kifejezést a
II. József császár büszke szavai, a midőn
Magyarországról csak mint »tartományról«
emlékezik meg s ennek az eszmének a ki-
fejezését képezi a monarchia hadseregének
»egységes« volta és »hagyományos sze-
lemec, vagy a rendjeleknek az öszbiro-
dalmi szellemben való sűrű osztogatása,
továbbá az országra ráerőszakolt közgaz-
dasági politika s végül a tervben levő
közigazgatási reform centralisztikus irány-
zata és sok más célzat, a melyet II. Jó-
zsef legalább nyíltan tűzött ki céljául s
a mely most lappangva húzódik végig az
uralgó kormány-politikán. Igaz, hogy
most már nem a »német birodalomban«
kivánnak beolvastani, a mi jócskán tág
haza volna, de most már csakis az osztrák
monarchiába, a Jókai Mór által előre is
acceptált tágabb hazába csalogatnak. Nem-
zetünk azonban — hála a magyarok Iste-
nének — megelégszik a maga szűk honá-
nak szűkes viszonyaival; és imé — ma
ugy, mint akkor is erős ellentállást fej-
tett ki alkotmányának s a nemzeti nyelv
jogainak mindenféle vakmerő megcsor-
bitása és megsértése ellen. —
Az ellentállás 1784-ben is elég erős volt,
pedig tulajdonképen nem is közvetlenül a
magyar nyelv ellen intézett támadásról
volt szó, hanem a használatos latin nyelv
kiküszöböléséről, a melyben II. József csá-
szár csakis »holt nyelvet« látott, a mely
a közművelődés haladásának élénkségét
nem mozdítja elő annyira, mint az élő
nyelv. Nem vette azonban észre, hogy a
holt nyelv használata a mi polyglott ál-
la munkban fékezé a más nyelvű nemzeti-
ségek igényeit s nem látta bé, hogy ha
már a latin nyelv »ad acta« tétetik, ak-
kor nem egy idegen nyelvnek, a németnek

kell a helyére lépni, hanem e haza fő
nyelvének, a magyarnak.

A május 28-iki rendeletben a megyék
még bővebben kitanították a fejedelem
szándékait illetőleg. A császár e rende-
letének indoklásában feltalálható minden
ferde nézet, a mely Magyarország jogait
illetőleg Bécsben emlékeztet őta uralkodott
s a mely a bécsi sajtóban, a prágai
irányadó körök felfogásában, katonai fő-
rangok agyvelejében, de sőt Szent István
koronájának határain belül is feltalálható
mindenhol, a hol az ország egysége elleni
izgatások folynak. »Ha a magyar nemzeti
nyelv« (ugymond az indoklás) »az or-
szágban közbeségessé volna, ugy a közügyek
tárgyalására azt lehetne használni; de
tudva van, hogy a német és illyr,
különbféle szőjejtésével, és
az oláh annyira el van terjed-
ve, hogy a magyart közbeségessé
nyelvül tekinteni épen nem
lehet. És így az ügyek tárgyalására
más nyelvet választani nem lehet, mint
a németet, melyet a birodalom egyéb
részei mind hadi, mind polgári ügyeik-
ben már különben is elfogadtak. Mennyi
haszon árad abból a közügyekre, ha ugyan-
azon birodalomban minden ügy ugyanazon
egy nyelven tárgyalatik, mennyivel szoro-
sabban összetűggesztetnek ez által a biro-
dalom egyes részei, s a lakosok is men-
nyivel testvéribb kötelekkel kapcsolotnak
egymáshoz, Francia, Angol és Orosz-
ország példából mindenki eléggé meggyő-
ződhetik. Nagy hasznára leend
az magának a magyar nemzet-
nek is, ha idejét az országban divatos
annyi nemzeti nyelvekre nem pazarolja,
hanem, azokat a latinval együtt mellőz-
vén, a birodalom nyelvének megtanulása
által magát mindenki honi ügyek kezelé-
sére is alkalmassá teendi.«

Időközben bebizonyult, hogy Magyar-
országon — ha már élő nyelv kell —
lát lehetőséges, a »különbféle szőjejtésű«
német (sváb, kriekhájer stb.) illyr
és egyéb nemzetségi nyelvek daczára is
megállapítani a magyar államnyelv fölé-
nyét. Nem is igen szükséges erőnköt »az
országban divatos anny idegen nyelvekre
pazarolni, mert az államnyelv tudása ele-
gendő. Ha továbbá neveléséges ma, ugy
bizonyára már akkor is mosolyjal fogad-
tatott a Francia, Angol és Orosz birodal-
mak példájára való hivatkozás, a melyek-
ben csakugyan egységes államnyelv uralko-
dik akár a polgári, akár pedig a kato-
nai status világában, de ez az élő eg-
séges nyelv nem egyéb, mint az illető bi-
rodalmak saját anya- és főnyelve, vagyis
Franciaországban a francia, Angliában
az angol, Oroszországban az orosz nyelv.

A II. Józsefféle indoklás némely
érve meg van a Csáky-féle rendelet in-
doklásában. A német nyelvet mind a
két esetben egy u. n. holt, de szerin-
tünk egyszersmind halhatatlan
nyelv, akkor a latin, most — legalább
az iskolákban — a görög nyelv ro-
vására igyekeznek meghonosítani. Csáky
is azt beszéli, hogy a német nyelvnek
oly fokú honossága, mint a minő eddig
az anyanyelv volt »nagy haszná-
ra leend a nemzetnek« s hogy
»a birodalom nyelvének tudása által
magát mindenki honi ügyek kezelé-
sére s tisztségek viselésére alkalmassá
teendi.«

II. József császár mindenféle tö-
rekvései romba dőltek, mert a még
nemzeti jogokat garantírozó formáságok
iránt oly érzékeny magyarság alkotmá-
nyos érzületét megsértette. Országgyűlés
nélkül hozott törvényeket, nem is sejt-
ve, hogy lesz korszak, a melyben tör-
vényes uton a legnagyobb törvénytelen-
ségek is keresztül lesznek vihetők, sőt

a német nyelv megkapja azt a rangot,
azt a hatalomkört, a melyet annak II.
József oly sikertelentül igyekezett kivív-
ni. A Csáky-féle rendelet tulajdonképen
törpesség azon óriási conceptióhoz ké-
pest, a melytől II. József tervezte a nagy
»örök germanizáció keresztül hajtá-
sát, de kezdetnek elég szép az, a
mit Csáky mert: lassan-lassan majd el-
érünk odáig, a hová a koronás germani-
zátor igyekezett.

Jó arra visszapillantani, a mit ve-
lünk akkor akartak elkövetni, de a mi
az erős nemzeti akaraton mégis hajótör-
ést szenvedett. Ezen rendelet szerint
ugyanis: »1. A magy. kir. s erdélyi
udv. cancellariánál a folyó évi novemb.
első napjától kezdve minden ügyek, ki-
véve a törvénykezést, mi egy évig még
latinul folyhat, német nyelven tárgyal-
tassanak, s mind e fő kormányzésekhez
küldendő feliratok, mind ettől a tarto-
mányi kormányzésekhez bocsátandó
rendeletek e nyelven, a vármegyékhez
mindazáltal az 1785-iki nov. 1-ig még
latinul irassanak. 2. A tartományi kor-
mányzések a folyó évi november else-
jétől kezdve mind kebelbeli ügyeiket,
mind a feliratokat egyedül német nyel-
ven kezeljék, az alárendelt hatóságok-
kali levelezés egy évig még latin ma-
radván. 3. Az 1785-iki nov. 1-étől
kezdve a vármegyék, sz. kir. városok,
kerületek és székek, valamint az alá-
rendelt kamarai hivatalok is mind bel-
ügyeik kezelésében, mind a felséghez
küldendő feliratokban s egymás közti
levelezésekben a német nyelvet kötele-
sek használni. A magyarerdélyi udv.
cancellária az alárendelt hatóságokhoz,
vármegyékhez, kerületekhez, városok-
hoz az 1785-iki novemberig egyedül
latin, azután két évig oszloplag német-
ül s latinul, ezen határidő múltával
pedig egyedül németül küldendi leiratait.
Ugyanezt tartandják szabályul a tarto-
mányi kormányzések is a hatóságok
irányában. 4. Három év mulva minden
fő- és altörvényszékek is németül tár-
gyalják az előforduló pereket, hasonló-
kép az ügyvédek is e nyelven tegyék
előadásait stb. 5. Hivatalra ezután
sem a kormányzéseknek, sem a vár-
megyéknek, sem az egyházi rendbe senki
sem juthat, a ki a német nyelvet nem
tudja; mi a kormányzéseknek mindjárt,
a vármegyéknek egy, a kisebb egyházi
s polgári hivataloknál három év mulva
fog szabályul ismertetni stb. 6. Az or-
szággyűlés nyelve is német lesz; s
azért három év mulva követil oda senki
sem küldethetik, ki németül nem tud.
7. 1784-iki nov. elejétől fogva latin
iskolákba senki fel nem vétetik, a ki
németül irni s olvasni nem tud. A né-
met nyelvnek az iskolába mi módon
behozatala iránt azonban még bővebben
fog ő felsége rendelkezni.«

E rendeletnek kivált a hetedik,
utolsó pontja hasonlít a Csáky-féle híres
rendelethez, de hasonlatos egyeseknek
és testületeknek, kivált a megyéknek ak-
kori felzudulása is ahoz a viharos han-
gulathoz, mely a legujabb germanizato-
rius szándékokat hazaszerte fogadta.

A megyék gyűléseket tartottak s
bár a feliratozástól — ezeknek tartal-
léktalan szókimondása miatt — a me-
gyéket minden áron visszatartani igye-
keztek, azok ugyancsak szemére lobban-
tották a dynastiának halátlanságát és
alkotmány-szegését. A rendeknek még
emlékükben élt a pozsonyi országgyűlés
fényes jelenete, a midőn Mária Terézia
császárné és királyné, gyermekével, a
későbbi germanizáló II. József császár-
al a karján, mindenki által elhagyatva,
segélyt könyörgött a hí magyar nem-
zettől. . . »Moriamur pro rege nostro«

— kiálták a bolond magyarok s a lel-
kes kiáltást nem akarták német nyelvre
lesfordítani. A megyék (Zemplén, Temes,
Torna, Szabolcs, Bars, Szatmár sat.)
akkor azzal vádolták a császárt, hogy
német hivatalnokokat akar az országba
csődíteni. Mily könnyű s az öszbiro-
dalmi eszmére nézve mily üdvös lenne
most p. o. a kinevezett közigazgatási
hivatalnokok korszakának megérkezése
után, az alkotmányos aera derengésekor
hazatüztött cseh, morva és egyéb osztrák
hivatalnokok visszatelepítése! A Tisza
Kálmánok bizonyára ennek a megoko-
lására is találódnak, a többség által
acceptálható »célzzerűség« érveket.
Biharmegye viselkedett legbátrabban az
akkori törvénytelen rendelet ellen, a
mely a Csáky-rendelet oltalmára szülte
Tisza Kálmánt, Beöthy Aldzsit, Moricz
Palyát és a többi gyászmagyarokat.

A kedélyek — a nemzet jobbjai s
kivált a nemes magyar ifjuság — ma
is fellázadtak a germanizálás merénylete
ellen. De ugy akkor, mint ma is, leg-
volt annak a hajlama, hogy a hatalom
akarata szolgál meghunyászkodással fo-
gadtassék el. Miután akkor subvenciók
magyar írók nem lehettek, Révay,
Ányos, Dugonics, Bánóczy s
a többi lelkes nagyok ellenhangok nél-
kül szólaltak fel a Magyar Nemzeti Ge-
nius szentsége mellett. Jókai Mór, Gy-
ulai Pál, Mikszáth Kálmán, Beksics
Gusztáv és a többiek a mai kor szá-
mara tartattak fenn, hogy édes honi
nyelvünkön gyalázkodjanak a magyar
nyelv jogai ellen s magyarul dicsőítsék
a Magyar Nemzeti Genius s a magyar
nemzeti nyelv ellenségét. Horváth Mi-
hály jegyzé fel a József-féle rendelet
rossz hatásának jellemzésére, hogy vol-
tak, kiket lelki gyöngeség, vagy anyagi
érdekek, hivatal s kegyvádaszat hajlé-
konyakká tén a parancsnak enged-
meskedniök; s ezek tettek is egynémi,
a külföldtől is megtapsolt előmenetelt
német nyelvben. Munkácsón például
mind a reformált, mind a görög nem
egyesült közönség önként állított isko-
láiban tanszéket a német nyelvre; mi,
több más helyen is megtörtént. Maros-
vásárhelyen pedig 1785-iki márcziusban
a főispán gyermekei több fiatal neme-
sekkel meg szindarobot is játszottak
német nyelven, gyakorlat végett. El-
mondja továbbá, miszerint Ráth Mátyás,
győri evang. lelkész, egy német, ma-
gyar, latin-szótár hirdetésében ugy vé-
lekedett, hogy, ha már szükség egy
tiszi nyelvet alkotni az egész birodal-
omban, azzá a szlávot kellene emelni,
mint a melyet a birodalom népességé-
nek nagyobb része vall magának.

Ezek azonban szörványos jelensé-
gek valának akkor s ma sem a nemzet
közérületét képviselik azok, a kik a
bécsi vontató hajó uszályul szegődtek. A
véderő-törvény germanizáló célzatait, a
Csáky-féle, ezzel kapcsolatos rendeletet
a hatalom adta ki, pártfogói a hatalom
rabszolgái és bérszolgái valának, valdó
s a nemzet közérületéből folyó felelet-
tel szolgáltattak azokra a képviselőkhez
feliró kerületek, a tiltakozó megyék és
városok, a magyar ifjusági mozgalmak,
a szabad szellemű sajtó mindig erőtel-
jesebb nyilatkozásai és mindenek-
felett a Kossuth-kultúra s roha-
mos és igen belterjes növekedése.

Megfognak hátrálni a II. József
politikájának ujabbkori apostolai, a mint
meghátrált maga II. József császár.

— Belföldi hírek. Az országgy-
szabad elvű párt elhatározta, hogy
általános költségvetési vitát nem tart, hanem
az elnökséget megbizza, hogy akkor, mikor az
általános vita a képviselőházban a befejezés-
hez közeledik, az egyes tárcazak költségveté-
sének tárgyalása végett értekezletet hívjon

össze. — Ifj. Ábrányi Kornél tiszteleire keddi nagy szabású beszéde után barátai és tisztelői fényes lakomát rendeztek, melyen számos mérsékelt ellenzéki és függetlenségi képviselő s hírlapíró volt jelen. A lakomán számos lelkes pohárhórszöntő mondatot. — Máriássy István bars megyei alispán fejelemi vétségért 100 frt pénzbírsággal sújtott. — Zirzen Jankát, ki ezelőtt 50 évvel kezdte meg nevelőnői pályáját Egerben s kit ezelőtt 20 évvel nevezett ki b. Eötvös József a budai tanítóintézet igazgatójává, kedden a budapesti tanügyi körök meleg ovációkban részesítették. Gróf Csáky Albin miniszter elismerő iratát Verédy Károly tanfelügyelő nyújtotta át az ünnepelelnék.

— Országgyűlés. A képviselőház ülése nov. 20-án. A tegnapi budget-vitában Madarász Józsefnek nagy szószóki hővel elmondott beszéde után Horváth Ignác Nándor tartott a mérsékelt ellenzék álláspontjából egy nagy szabású és épp oly nagy arányú budget-beszédet, melyben a budget visszatartását indokolta.

Az egész ház osztatlan figyelemmel hallgatta Horváth Ignác szakszerű fejtegetéseit, s mikor Horváth Ignác a általános politikai térére, és a miniszterelnök politikai rendszerét jellemezte, innen kezdve a beszédnek szószóki hatása is mind jobban növekedett, s végül az egész ellenzéknek zajos tetszésében kulminált. Horváth Ignác támadta a miniszterelnököt, nem kímélte sem a gunyt, sem a szatírárt: de mindig a legnagyobb ildommal alkalmazta a sujtó konkluziókat. E beszéd, — mely után a ház 5 percnyi szünetet kért, — magával ragadta az egész ellenzék s a vitát nagyon keserűvé tette a kormányelnökre nézve. Mert Horváth Ignác az ellenzék összes bizalmatlanságát a miniszterelnökben koncentrált s ennek szükségét és jogosultságát fényesen megindokolta.

Öt percnyi szünet után Wekerle Sándor pénzügyminiszter szólalt fel, foglalkozott Horváth Ignác, Helfy és Molnár József beszédeivel. Kimutatta igyekezett, hogy a költségvetést nem merev pénzügyi, hanem általános nemzetgazdasági szempontok lengik át. Az ideai eredmények alapján azután igazolást keresett az előirányzott tételeknek, melyeket realitásnak tart. — A közterheknek nálunk történt növekedését éppen nem tartja páratlanoknak; de elismeri, hogy azok további növekedésére gondolni nem lehet. Ez okból programja sarkalatos pontját a már meglévő jövedelmi források kiadóbb hasznosítása képezi.

Az ülés végén Csata Zsigmond interpellálta meg a miniszterelnököt és a honvédelmi minisztert a Verndl-féle fegyverek eladása tárgyában.

— Külföldi hírek. A brazilai forradalom. Don Pedro császár, mikor tudára adták a forradalmi elemek győzelmét, kijelentette, — hogy meghajlik az erőszak előtt, de nem mond le jogairól. A köztársasági kormány tagjai közül a legnagyobb kímélettel bántak a császári családdal; biztosították magánvagyonát megőrzését, mely vagyon két millió dollárnál többre megy. Ezenkívül a császárnak az eddigi 450,000 franknyi civilisztát jövőre is meghagyják. Kétségtelennek látszik, hogy a brazilai forradalmat az észak-amerikai egyesült államok némely körei tevékenyen támogatták. Van az egyesült államokban egy tekintélyes párt, mely Észak-Közép és Dél-Amerika összes országai közt uniót akar létesíteni. E célját pedig könnyebben elérhetőnek tartja, ha az amerikai földön levő egyetlen monarchia is köztársasággá változik át. A khivai kán Európában. Szentpétervárról sürögnyög, hogy a khivai kán január hó elején érkezik oda. A kán körülbelül egy hónapig marad Szentpéterváron. Onnan a többi világvárosok meglátogatására indul. Európai körútja több hónapig fog tartani. — Amerikából. A középamerikai

öt köztársaság uniója már a közvetlen jelenben megvalósul. Az idevonatkozó szerződést már mind az öt köztársaság elfogadta s az unió, mely főleg a vám és kereskedelmi ügyekre terjed ki, 1890. szept. 15-én lép életbe. Az új állam-szövetség neve „Közép-amerikai köztársaság” lesz. A német szocialista törvényjavaslatot most tárgyalja a parlament huszonegyes bizottsága. Az eddigi viták után kétségtelen, hogy a bizottság gyökeres módosításokat készít a kormányjavaslaton tenni. Milán exkirály Bécsből Párisba utazott. A braziliai köztársaság ki van kálváltva. Minden egyes állam külön helyi kormányt alakít s minden állam meghatalmazottat küld a legközelebb össze hívandó kongresszusra. Egyelőre az ideiglenes kormány képviseli a kormányhatalmat bean és kifelé. Az ideiglenes kormány által kinevezett kormányzók mind katonák. — Olaszország tudatta a berlini értekezlet egyezményét aláírta hatalmakkal, hogy f. évi nov. 15-én átvette a protektorátust Afrika keleti partvidékei felett.

Törvényszék.

A földesi uszoris bűnpere

Harmadik nap.

(Folytatás.)

— Nov. 20. —

Vannak Sápinnak apróbb tartozásai is, egyszer 20, egyszer 25 frtot vett fel. Tartozása 3025 frt + 149 + 25 + 63 frt, holott ő 1600 frtot vett fel, annyival 444 frtot, tehát 2044 frtot, erre fizettek 700 frtot s még az 1300 frtért követel Weinberger 3200 frtot körülbelül.

Allatot vett, árendát fizetett e pénzből. A rossz gazdasági viszonyok kényszerítették a pénz gyakori felvételére. Vagyon 12,000 frt értékű. — A bitok nem volt a nevében, azért nem tudott fizetni és birtokára kölcsonnt venni. Majd venni fog s kifizeti Weinbergert olesó kamatu pénzzel, mivel a pénz betáblázása óta nem számolt.

Eötvös K. azt kérdi, hogy pénzt mért nem vett például a nagyváradi püspököktől, ott van tán három is! A Weinberger drágább volt mint mondja!

Sápi azt mondja, hogy ez ott volt közel.

Bepanaszolta Sápi különben a nagy kamat miatt Weinbergert s ekkor felkereste megbeszéli, hogy bement-e a törvény elé, hogy mennyi kamatot szed tőle, mint nő e miatt az ő tartozása? Weinberger azt mondta, hogy mindent be ne valjon. — Különbön ragaszkodik az általa emelt panaszhoz. 1888-ban adhatott be valami kérvényt panasz a megszüntetésére, mert kiegészíték Weinbergerrel s nem akarta, hogy elicitáltassék a vagyon. Jelen volt ezen egyezésen Goldhammer Albert ügyvéd, ki aláírta vele a panasz visszavonási kérvényt, melyet kényezere üs égből irt. alá — a pusztulástól való félelmében. — Ot a panaszra senki nem kényszeríté, se bírósé magán ember.

Eötvös K. kérdi, hogy mért vett pénzt Weinbergertől, holott tudhatta, hogy már uzsora pör folyik az ellen? Mért vette el a pénzt s ha elvette, mért ment a bírósághoz? Tisztességnak tartja ezt? (1)

Elnök nem tartja ezeket a dologhoz tartozónak.

Itt szóba jött dr. Sik János is, a panaszos volt ügyvéde, ki a panaszostól — ennek kijelentése szerint — nem fogadott el pénzt, majd a bűnpere befejezésére halasztva a fizetést, a mit nem ért meg életben.

Sápinak egy perében, 580 frtnál több költséget számított fel Weinberger és ügyvédje Goldhammer Albert, a mit ő sokat is, sokat ügyvédje dr. Sik is, sőt az kijelenté, hogy kevesebnek kell lenni 200 frttal. De el kellett fogadni az 580 frtot, mert másképp licitáció lett volna.

A felek közt létre jött szerződések és

egyezségek kötésekor jelen volt ügyvédek: dr. Ozory István, Goldhammer Albert és ennek segédjét Nánássy Lajost kéri Eötvös berendelni és kihallgatni, valamint kéri beszerzetni azon pert, melynek költségéül 580 frt számítottat fel Sápi szerint.

Weinberger kijelenti, hogy a vizsgálator bevallott mindent tételtől-tételre s ahoz ragaszkodik. Apródonkiat elmondani nem tudja.

Vallomása felolvastatván, abban természetesen szabadkozta a rá vonatkozott dolgoktól. Ugy tünteti fel a dolgot, mint ha ő valóságos jótétemény vagy gondviselés lett volna Sápira nézve.

Sápi azon összegektől, a miket tényleg felvett 6% kamat fizetését kéri elrendelni.

Elnök kérdi, hogy Weinberger a maga érdekében kiállított tizenegy bizonyítványt, mért körtöztette, 300-nál több egyénnel mért íratta alá?

Mert ellene dolgoztak s az aláírók adószai voltak.

Sápi kijelenti, hogy őt Weinberger Ferencz elhívta tanácskoznai, melyben az 600 forintot ígért neki, ha panasztól eláll, de ő 800 frtot kért, a melylyel a kárát fedezni vélte.

Weinberger Mihály arról nem tud semmit.

Eötvös kéri a Sápi nyilatkozatát jegyzőkönyvbe venni. — Kéri Weinberger Ferenczet és Weinberger Mihályt apját beidézni.

Demjén József 1881-ben 100 frtot kért, de 76 frtot kapott s a következő évben a 100 frtot kifizette.

Vett ő többször pénzt Weinbergertől s 1883. őszén már csak 20%-ot vett tőle. Szóval felvett 220 frtot s e tartozás dacára, hogy 170 frt fizettek 668 frtra, nőtt az adósság, melyért be is perelték, védte magát, de hiába, házat szölejt és 5 hold földjét elcizáltatta Weinberger s 440 frton kelt el mindaz, holott a földnek 750 frt értéke van; a háznak 800 frt értéke valas 200 frton kelt el; a szőlőnek 125 frt az értéke.

Szeretné ha a kárát megállapítaná a törvényszék s visszakapna valamit, mert szegény lett.

Kezes volt oly emberekert Weinberger-nél, — a kik bizonyosan kifizették a tartozást, mert akkor a kezeset bizonyosan előszedték volna.

Demjén Józsefnek nem tud semmit, csak akkor vették őt elő, mikor Weinberger az 500 frtos váltót aláírta vele is. Weinberger állítja, hogy volt nála Demjéné, de ez többször szemébe mondja neki, hogy nem volt.

Weinberger szerint 200 frtot vett fel Demjén 16%-ra — aztán a továbbiakra egyenként nem emlékszik, még a 16%-ot is leengedte.

Demjén szemébe mondja Weinbergernek, hogy nem igaz a mit ő mond, nem vett fel soha 200 frtot, a feleséges nem volt nála pénzt kért. — Ugy van a dolog, a hogy ő mondja. — Különbön megjegyzi, Demjén, hogy nem bíróság Weinberger, hogy őt vallassa.

A „kis jegyzék” szerint június 15 től nov. 15-ig 50 frt kamat vétetett 600 frt után.

Weinberger a „kis jegyzékre” vonatkozó már sokszor feljegyzett nézeteit ismétli.

Ez a kis jegyzék egy kis viharoskát idézett elő a panaszos és vádlott közt.

Panaszos azt mondja, hogy 1885. óta nem vett W. től pénzt.

Weinberger: Mond maga sok egyebet.

Demjén: A „teins ur” is beszél, meg mond egyebet.

Weinberger: Hivtam én magat,

pénzt felvenni? Nem kérnek, nem rimázkodnak pénzért, fizetés halasztásért?

Demjén: De ki is uszoráskodott bennünket az ur!

Weinberger: Tessék, ez a köszönet!

Dr. Kuszk a tanuvalomásokat kér eszközölni előbbi ügyekről.

Kálmán Sámuel, 31 éves, valija, bevásárlója volt Weinbergernek. — E tárgyaláson mondandóra senki be nem tanította. Weinberger nem haragszik. Sápi Imre egy váltóján az ő neve is fel van írva. Nem emlékezik a váltó összegére. Nagy óvatossággal beszélt vagy 8 perczig, — de nem volt annak semmi értelme.

Azt őszintén kijelenti, hogy Weinbergeről nem tudja, hány percet vett a pénz után. Ő a szomszédja Weinbergernek s rendszer előttemzője volt, mikor szerződések íródtak stb. de nem tud semmit.

O. Tóth Lajos 33 éves ref. család, földesi lakos 1881—83-ig szolgált Weinberger-nél. Tartozik neki, de nem haragszik rá, se Weinberger, se Sápi őt be nem tanították. — Váltót, kötelezvényt előttemzett, a melyen Sápi neve volt. Weinberger akkor szölitotta őt be, mikor minden kész volt, s neki nem részletezett semmiből, hogy micsoda megegyezés után jött létre a váltó. 60 frtos váltója volt neki is, — s azért 7 hónapig szolgált ingyen nála s abba fenmaradt 4 frtja stb. Szolgált nála többször; vett tőle pénzt többször 20%-ra.

Horváth Ignác 28 éves zsidó, nős, a Weinberger neje nagynénje. Haragban nincs Sápival, be nem tartották. Egyszer aláírt tanuképp egy Sápi-féle váltót Weinberger-nél, — de előtte, hogy mi történt, arra nem emlékszik. Nincs a Weinberger üzletéről semmi tudomása.

Topa József 70 é. ref. vall. nős. — Saápra való. A Sápi ügyről azt tudja, hogy Weinbergernek sokat tartozott, de kifizette. Weinbergernek az a szokása volt, hogy ha már volt bent valaki nála, akkor kituszkolta, őt is kiküldte, mikor Sápival egyezett Weinberger s akkor hívta őt be W., a mikor már láttamozni kellett. — Ő mindig 20%-ot fizetett W.-nek, ez adta neki a pénzt s haragszanak rá, mert sok földet szedett. 1888-ig mindig 20%-ot fizetett.

Weinberger kezes volt 1000 frtért 1886-ban Topáért ingyen, a mi dicseretére hozódik fel. A testvére Topáért nem állt jót, nem is áll jót senki senkiert Sápon.

A 4 tanu letette az esküt.

(Délután tárgyalás.)

Ispán Gyula elnök felhívására előadja, hogy 106 frtot vett váltóra Weinbergertől, 96 frtot kapott, s egy év alatt 54 frttal szaporodott az összeg, mert nem fizetett kamatot.

Perrel fenyegette őt Weinberger, mikor fizetni később nem tudott, s ekkor — meneküléssel — 226 frtos váltót irt alá. Majd beperelte őt 1886. novemberben 296 frttól Weinberger, miről bemutatja a törvényszéki kiadványt.

Annny kamatot vett tőle vádlott, a mennyire a lelke vitte. Fizetett 30—40 %-ot.

A beperlés után nem engedett foglalni, kifizette az egészet, még 16 frt kamatot is fizetett. Követeli, hogy a 96 frt és ennek 6 %-án felülfizetett pénze visszatérítessék.

Weinbergerrel különben Ispán kiegyezett, mert visszatéríteni ígért neki 25 frtot s ekkor aláírta azt a kérvényt, melyben a panasz visszavonja vádlott iránt. Élelme se volt, azért vette el Zolnai Lászlótól a Weinbergertől ajánlott és küldött 25 frtot.

Weinberger arra emlékszik tisztán, hogy kezdettől fogva 20 % ot vett pénze után Ispántól, kinek kölcsönt többször adott. A 20 %-ot 1883-ban 8 %-ra szállította le, ezt Ispán megtagadja.

Beismeri különben Weinberger, hogy igaz

A „DEBRECENI” TÁRSZÁJA

Emlék-könyvbe.

Ha rám veted tekinteted Szép leány, Mintha az ég mosolyogna En reám. Szemed fénye világot gyújt Szerteszét... S beragyogja lelkem sötét Éjjelet!

Pillantásod bűvös-bájos, Mely alatt Tova-illan minden borus Gondolat. Vess hát reám egy pillantást Angyalom, Hadd tűnjék el — foszló ködként — Bánatom!

Balpataky József.

Irók, közönség.

(Folytatás.)

A fogalmak a melyek az egyes írókra vonatkoznak, e kis backfisch fejecskéjét betöltik, persze, hogy hiányosak egy kissé; de ez, végre is, meglehetősen mellékes. Ő példái P. Szathmáry Károlyt karcsu, szöghaju ifjunak

képzeli s Tompa Mihályal sincs egészen tisztába, vajjon Pesten, vagy vidéken lakik-e? De rosszabb volnek magánál az ördögnek, ha e kis fogyatkozások dacára nem a legmelegebb hálával viseltetném e regényes kis leány iránt a ki minden cikkelyemet — mely a praenumeralt újságokban megjelenik — az utolsó betűig elolvassa.

Sőt nemcsak ezt teszi meg, hanem egyuttal szeretetre-méltó kritikákkal is megörvendtetet, még pedig igazságos és hízeltést nem ismerő kritikákkal. A kicsike — a hogy a sorok között kiolvassom — nincs egészen megelegetve velem, s különösen a befejezésre vonatkozólag szokott szakértelmes észrevételekkel megörvendtetni. Ő ugyanis rendszeren tudni szeretné, vajjon a hősnő fiával mi történt, sőt esetleg az ellen sem volna kifogása, ha a históriát egész deduokák nemzetségei kiterjeszteném. A moderna francziás végű tárczákkal és elbeszélésekkel, — a melyekben a történet a lehangulatosab pontnál van elmeszve — az én kisasszonyom határozottan nincs megelegetve s az izlést az az író elégitené ki a legjobban, a ki hűségesen megírná, hogy „Armad ezek után 79 éves korában halt meg idült gyomorhurutban miután csak hat foga maradt meg a harminczettől.” Ő a regény egyes közeit is ki szeretné tölteni a történet egyes apróbb fázisaival — mikor például Elemér tisztaszébkendőt vett magához arról — szintén lehetőleg pontosan óhajtaná értesülni. A kis szomszéd váltig biztat, írniék én is olyan modorban,

mint a nagy németíróknak — Marie von Krappf-Hessenstein vagy Adelunde von Ober-Felsenburg — avagy legalább is a kedélyes családi regények alakjában:

„Odakünn sűrű pelyhekben hull a hó s a zuzmarás fákról vad szélvész rázza le a jég-csapokat.” Ezek a havas, megszemérfélezett históriák sokkal jobban tetszenek az én kis potektrice-emnek, mint a Daudet Alfons unalmas regényei. Az angol regényekről pláne szólani sem merek előtte, mert azok éppen olyan malmasak, mint az ő-testamentum. Igazán nem érti az ember, miért szönek históriákat ezek a kiálthatatlanok?

Vegyük bár tréfának, de a magyar olvasó közönség kilencz-tized részében határozottan van valami az én kis Agnaseemből, valami ósdi, nehézkes vonás, mintha még mindig a Jósika vagy Kelmenfy regényeinél tartanánk.

Vivjanak bár egetverő harcok a naturalista s a romantikus írók, e küzdelem zaja nem hatol fel a görbe-észentiványi tisztartó kisasszonyokig, a kik most is a Rocambole pompás történetét olvassák, mint az édes mamájuk 25 esztendővel ezelőtt. S a többiek mind: a majsháti, a szilágy-szent-mihályi, a bakony-rohoncei s duna-monostori hölgyek s urak nagyobbára mind olyan izlés szerint olvasnak, mint a görbe-észentiványi kisasszony. Ez a nagy hatalmas tömeg — mely az olvasás élvezetét kivétel nélkül ábitja — mit sem tud ama jelszavak felől, melyek a világ összes íróit forrongásbáhozák s gondolkodás, izlés, kriti-

ka nélkül habzsolja föl az olvasnivalóját nem a kvalitásra, hanem az elfogyasztott mennyiségre lévén kizárólagos tekintettel.

A telefon, a távirda mesés csodái nálunk is meg vannak s az országot keresztül-kasul hálózta a civilizáció vasból való országútja; de a belső, a lelki kultúra azon magas fokára, mely a nyugati nemzeteket eltölti, mikor jutunk el vajjon?

Alant és fent, a fővárosban és vidéken mikor érzik nálunk azt az epedő szomjúságot, mely a nagy francia nép minden rétegét betölti? Mikor lesz hogy ama fenséges kultúra, amely az irodalmi érdeklődésben nyilvánul a mi a lelkeinket is átlengeti? Mikor szűnik meg végre, az a szegyegetjes állapot, hogy egyes ostoba és önérzet nélkül való emberek — hatvan év előtti mintára — hitvány „pártolás“-t fognak kunyorálni az irodalom iránt, ép mint ha egy rojtosnadrágu, éhes vidéki színésznő van szó? Mikor fog bekövetkezni az a boldog idő, mikor nem pártolásból, nem sajnálkozásból vásárolják meg a magyar könyveket, hanem lelki szükségből, szomjúságból s amikor ép oly kevéssé lesz érdemül fölírva, ha valaki az irodalmat pártolja; mint az, ha valaki egy új téli bundát vásárol? Mikor fogja egyszer belátni a mi fagyoskodó publikumunk, hogy a könyvvétel mivel sem nagyobb érdem, mint az, ha valaki egy jótékony, meleg fürdőben gyönyörködik?

(Vége köv.)

a kiegyezés, s a 25 frtot azért adta Ispán Gyulának, mert panaszkodott, hogy előleges felszólítás nélkül perelte be őt.

Zolnay László először mint tanu hallgattatik ki.

Tagadja, hogy ő Ispánnak 25 frtot adott volna. Ispán erősen állítja. — Zolnai nem emlékszik, de hát megtörténhetett, mert neki sok baja van, hát feleldhet is.

Zolnay a maga ügyében felemliti, hogy Weinbergernek rég óta és sokszor volt adása, de rendszeren fizetett neki. — 1883-ban 150 frttal volt adása. Megint kért időközben pénzt úgy, hogy 273 frt lett az adóság majd 80 frtot vett fel. 1884. novemberben 500 frtl kellett váltót adni, daczára a pontosan fizetett 24% nak, daczára, hogy több pénzt fel nem vett, kénytelen volt aláírni a szorult helyzetben. Perrel fenyegettetvén, 1885. júliusban 652 frtot irt alá s ennyit fizetett. Most is fizet havonta 5 frtot, — s ezt még 2 évig kell fizetni. — Ezekon kívül 93 frt kamatot képviselő váltót fizetett készpénzben. Kéri a törvényes kamaton felül kamatkép fizetett nagy összegek visszatérítését, mert szegény lett egészen. — Házáat, földjét 2400 frttal adta el.

Később Weinberger a földesi kiegyezésnél a panasz tétel után 75 frtot adott neki, — „perköltés visszatérítés” czimén s ekkor irta alá azt a kérvényt, hogy nem kívánja üldözni Weinbergert s a törvénysekhez beadott kérvényt visszavonta. De most bánja, hogy aláírta.

Weinberger tagadja, hogy 1883 ig 20%-nál többet, ettől fogva pedig csak 8%-ot vett tőle.

Zolnay né egyformán vall az urával.

Bagosi Sándor beteges lévén, fűrdőre akart menni s felvett 1884. májusban 100 frtot, de csak 88 frtot kapott 12 frt le lett vonva félelv kamatra 18 óra 36 frtot fizetett. — 1885. decz. havában Hodosi Ferencz vitte be a kamatot helyette, ki szintén aláírta volt a váltót. — de ebből 11 frt 70 krt vett fel Weinberger, azon állítással, hogy 6 frt a tőke törlesztésre fordított. — 1886. januárban nem tudott fizetni, nem is irtak hozzá, — májusban fizetett 7 frt 50 krt. — A bepanaszolás után zaklatta őt Weinberger s fizetett is többször összesen készpénzben: 156 frt 37 krt. — Kívánja a törvényes kamaton felül fizetett pénzt visszaadni.

Weinberger tagadja a 24%-ot, s hogy a 100 frtbl előre lehuza volna a 12 frt felévi kamatot.

Bagosi szemébe mondja, hogy mind igaz a mit vallott. Olcsóbb pénzt nem kaphatott más helyen, nem is igen próbálta.

Eőt vős K. kérdésére az feleli, hogy úgye egy került a törvénysekhez, hogy a b. ujalui járásbíróshoz hivatott, egyebet nem tud róla. Ekkor elmondta a pénz felvétel történetét, s nem csak akkor, de most is kéri a törvényes büntetését Weinbergernek.

Elők konstatálja, hogy Bagosi a Pércsi Márton felhívására, mint tanu jelent meg B. Ujaluban a bíróság előtt s így tett aztán jelentést a maga sérelméről.

Kihallgattak még: Tópa Jánosné Hunyadi Erzsébet, ki igen bátran vallott. — Weinberger azon megjegyzésére, hogy: „Magok másnak is adósok voltak, kiknek?” — így vágott vissza a panaszos: — „A ilyen uszorosásoknak, mint a magai!” (Zajos derülttség)

Tópa János vallomása megegyezik neje vallomásával. Ezek a boldogtalankok 90 frttal fizettek már 279 frtot Weinbergernek, és mégis ott vannak, hogy az egész tőketartozás fentáll pár krajczár híján. Egyhangulag vallják, hogy 40%-ot fizettek az adóság után.

Weinberger a határozott vádra lesúti szemét, hallgat, és ajkán ideges rángatózás mutatkozik.

Veres Sándor azt vallja, hogy 300 frttal többet nem vett fel Weinbergertől, s azért 2442 frt értékű váltójuk van visszataritva.

Kész megesküdni Veres, hogy 1879-től fogva nem vett Weinbergertől pénzt, azt nem tudja, hogy 1879-ig mennyit vehetett fel. — 1881-től fogva negyed évente fizette a kamatokat.

Érdekesek a fizetések alkalmával nyugtá-kép Veresnek kiadott megismervényei Weinbergernek. Ezekben soha sincs felemlítve, — hogy mennyit fizetett az adós, csak az hogy mennyi a tőke s mikor jár le s mi fizetendő.

Weinberger nem tudja elsorolni, hogy mennyit adott Veresnek. A szaporodás a 16 %-os kamattól lett s a készpénz.

Veres: 16 %-os? Igen ám 40, meg 50 perzentos!

Veres Sándorné hasonlóképp vall. Elmondja, hogy az ő neve sokáig nem volt a váltón, de Weinberger lement hozzá rábeszélni. Sokalta a szörnyű kamatot mindig — Férfjével együtt kívánja a kárterítést és Weinberger megbüntetését.

A bizonyítási eljárás be lévén fejezve, Dr. K. uszka a közzvaló indítványozza a panaszosok megeskütése tárgyában határozatot, amár az el is halasztható. Eőt vős K. kéri, hogy az esküre nézve ne hoztassék határozat. Azon véleményben van, mint a közzvaló, hogy a befesző új tárgyaláson úgy is

itt kell leanni azokuak, a kik most jelen voltak.

A törvénysek ezen értelemben határoz.

Weinberger — és a hirlapírók.

A „Debreczeni Ellenőr” írja a tegnapi tárgyalási tudósításában:

„Minden kommentár nélkül konstatálom, én a tudósító, (az elnök ur már ugyanis sokat konstatált) hogy a mai napon vádolt hoz közeli álló oldalról nálam kísérlet történt az iránt, hogy lapusknak a tárgyalás lefolyásáról szóló tudósításai, ne legyenek olyan tárgyilagosaak, minők idáig voltak...”

Erre nézve irhatjuk, hogy a vádolt Weinberger Mihály atyja, az „Ellenőr” tudósítóját Zolthay Lajos urat figyelmeztette, hogy ők Földesen lakó szüleinek egyszer kölcsönt adtak, hát ennek a révén ne írjon tárgyilagosa tudósítást. (!)

Kapcsolatban megemlítjük, hogy a mi felkért tudósítónk is fenyegetve lett néhány bankóval, ha csak leírja a tárgyalást, de nem fűz hozzá „reflexiókat.” Tudósítónk konstatálja (hogy ő is konstatáljon valmit), miszerint azok a bankók — nem érkeztek hozzá — az E. M. K. E. kárára!

HELYI HIREK.

* Helyi hír rovatumkat — a Weinberger-féle ügy hosszadalmas törvényes tárgyalása miatt — az egész hét folyamán szűkebbre kellett szűkítenünk. Még ma is tér-szűkével kellett küzdenünk, miert több helyi hírnk a szombati száma maradt.

* A felolvasókör tegnap esti estélyén Kósa Barna, lapunk segéd-szerkesztője tartott felolvasást Anyegin Eugénról, Puskin verses regényéről. Közönség valamivel nagyobb számmal jelent meg, mint az első felolvasó-estélyen, de úgy látszik, hogy a felolvasó-kör estélyei nem egy hamar érik el ismét azon látogatottságot, melynek az első években örvendtek. A felolvasást közöni fogjuk. Most csak annyit említnék meg, hogy Anyegin Eugén magyar fordítását megjelent a Gyulay Pál által szerkesztett „Olcsó könyvtár”-ban is, s ára 60 kr. Kapható minden könyvkereskedésben.

* Színház. Tegnap ismét udjónsg, e z idén mára tizenegyedik, adatott Schönthan Ferencz vigjátéka „Az arany pók.” Az előadás felház előtt folyt le, pedig egy darabról, mint az előadásról a legnagyobb dicsérrel kell szolanunk. — Emberriseretökre hiu emberek gyakran esnek abba a gyöngeségbe, hogy mindenki iránt bizalmatlanok s első gyanura keszek elítélni ember-társaikat; ez azonban nem lesz náluk tragikus világgyűlölet, sőt bizonyos humor vonul at cselekvényeiken: már ez által neveltségek lesznek; ehez járul még gyakori felsülés, melyek az elhamarkodott ítéleteket követik s lassankint kijozonítják az ily embert, mig a független szemléltő jötevé kaczarja ingerlik. Ez komikuma Klingenberg Tórnok. Nem bizik senkiben, csak magában, meg a kutyájában, — hanem e kettő is méltatlanná lesz drága bizalmára; felsül, midőn egy szegény fodrászban gonosztevőt keres, midőn éjjeli „tanulmányai” egyikén lábát megsérti, majd midőn a Häufing-ház titkát kutyátn, saját fiát leli ott neveltségek helyzetben stb. Még hozzá a saját jellemének mint egy figurás aránya követi Mansfeld rendőrbiztosban. Häufing rajztanár az ellenkező gyöngeséggért lesz komikus; ő csupa jószág, csupa bizalom, hanem mindenkiel nagyon hevesen egyet érez s ez által kerül furcsa calamitásokba. A darab meséje röviden ez: Klingenberg elveszettnek gondolják Hermin ékszerét az arany pókot s föllárnázzák érte a rendőrséget. Az arany pók Klingenberg egy felöltőjében van, melyet egy kávéházban Häufing véletlenül elcserél s otthon látja, hogy a csere megtörtént s nagy megrémüléssel olvassa az újságból, hogy ezen kabáthól veszett el az arany pók. Nosza, visszahúlik a kabátot egy névtelen levél kíséretében Klingenbergnek, ki azt Haspe fodrásznak ajándékozza; midőn ez a kabátot meg akarja fordítani, megleti s visszadja az arany pókot. Ekkorra azonban már Kligenberg is, nővere Hermin is hoznak egymás ártatlan megcsalására egy-egy arany pókot s van most már három. A cselekvény másik része Kligenbergnek egy éji kalandjával függ össze, mely miatt a rendőrség szegény Häufingot letartóztatja, de Kl. által fölvilágosítatván, ismét szabadon bocsátja, a mikor Kl. fia elveszi Häufing leányát Sárrikát, kit előbb maga Kl. akart elvenni; az esküvő kettős, mert Häufing másik leányát Ferikét Dr. Kolmár veszi el, a ki a darabban csak mint Häufing mentora és a Terike vőlegénye szerepel. Kettős komikai elem, kettős cselekmény, mindegyik ügyesen egyesítve a szerkezet jóságát emelik; a darab irdly környed vigjátéki, de kevés benne az élcz; ez csak az erős jellemzésben s a jellemekből folyó helyzetek s cselekvésekben van meg. Az egész darabon kedves humor és ember-szeretet vonul át. Mindezek folytán kimondhatjuk, hogy az idén ez volt a legjobb vigjáték s nagyon megérdemelné, hogy reper-toir darab legyen. A szereplők mindannyian jeleskedtek. Különösen Balassa (Klingenberg) és Puspóky (Häufing) egész estén művésziessen alakítottak. Puspóky mindig jó színész, de ezen szerepében legjobb. Somló (Henrik) ez estén is öntudatosan, szépen játszott, de itt-ott nem ártott volna kissé nagyobb hev. Péchy (dr. Kolmár) szerepe

— mint a darabban meglehetősen fölösleges — nehezen játszható meg, de ő derekasan megbirkozott vele. Úgyes rendezéséért is dicséretet érdemel. Hasonlóképen nagyon jók voltak a többiek: Tókes E. (Herminé), Ellinger (Ferike), Palotay P. (Sárrika) és Hegyesi (Haspe fodrász.) H—sz.

* A kultuszminiszter és a jogakadémiák. A vallás- és közoktatásügyi miniszter, mint a hivatalos lap közli, azon czélből, hogy a jogakadémiákon a kötelezett és hallgatásra ajánlott tantárgyakon felül a joghallgatóknak több idejük jusson néhány fontos special-kollegiumnak hallgatására is, és tekintettel arra, hogy a katonakötelesek jogi tanpályájokat 7 felév alatt elvégezhetvén, ezeknek special-kollegiumok hallgatására még kevesebb idejük fog jutni, a jogakadémiákon elrendelte, hogy a törvényeszkői orvostan e tanévttől kezdve csakis minden második félévben s lehetőleg a nyári félévben adassék elő. Az említett tantárgy magántanárának azon esetre, ha tantárgyának valamelyik fontos részét közébjött körülmény folytán elő nem adhatta volna, kivételesen szabadságában fog állani a reá következő félévben ezen részt külön czim alatt előadni.

* Öngyilkosság. Özv. Szathmáry Istvánné szül. Kiss Sára nevű, 54 éves, ref. vallásu, elbetegesedett öreg asszony, tegnap délben saját lakásán felakasztotta magát. Már hosszabb idő óta betegeskedett, minék következtében munka-képtelenné vált. Minden bizonnyal a betegeskedés és alajomor üzte a szerencsétlent az öngyilkosságba.

* Kereskedelmi akadémiák gyakorlati irányánál fogva arra törekszik, hogy tananyagának minden részét lehetőleg szemléltetővé tegye; így a kereskedelem-isme czéljaira mintá-irattart alapított, melyben együtt legyenek a kereskedelem s forgalom külön-böző ágában használatos irományok, nyomtatványok, alapszabályok, eljárás szokások stb. Ily irányu gyűjteményekkel akadémiánkat eddig a következő czégek ajándékozták meg: Bpestől: a Magyar lészámító és pénzváltó-bank, Luczenbacher Pál utódai, Jálics A. Ferencz és Társa, a Ganz-féle vasutató, az első magyar sertésizáló, és az első bpesti gőz-malmi részvény-társaságok; Bésből: az Osztrák és magyar bank, Schenker és Társa; Triesztből: az osztr. magyar Lloyd; Mannheimból: Deutschmann és Társa; Hamburgból: az áru és érték Tőzsde, meg Elkan és Társa czég.

* A burgonya-szállítási díjak mérséklése. Ez egy élelmezési, mint ipari szempontból fontos gazdasági czikk a fennálló viteldíjak mellett eddig csak csekély mérvben és csak kisebb távolságra kerülhetett vasuti szállításra, illetőleg megfelelő értékesítésre. E bejon segitendő elrendelte a kereskedelemügyi miniszter, hogy teljes kocsiakományokban feladásra kerülő burgonya-küldemények, úgy a magy. kir. államvasutak törzsvonalán mint a nem rég államosított magyar nyugoti vasut magyar vonalain és a budapesti pécsi vasutára a következő 100 kilogramm és 1 kilométerenként o. é. krajczárban kifejezett mérsékelt egységdíjtelek alapján szállíttassanak: az első 100 kilométerre 0.13, a következő 101-től 200 méterig 0.11, a következő 201-től minden további kilométerre 0.10 kr., 100 kgrknt 2 krnyi kezelési illeték és az 5%-os szállítási adó hozzászámításával. A szállítás így p. o. a rutka-budapesti viszonylatban kitesz 100 kilogrammonként 39.5 krt, mig az eddigi díjazás szerint való tétel 60 krt tett ki. Remélhető, hogy a szállítási díjnak ily messzemenő leszállítása nem fog üdvös befolyás nélkül maradni a termelőkre nézve, tekintettel arra, hogy a magyarországi szeszgyárak nagyrésze előre láthatólag felfogja használni az alkalmat a nyers anyagok beszedésére. Hasonló díjazásai intézkedés valószínűleg a megszakkelti vasut vonalán is fog közelebb életbe lépni.

* Eljegyzés. Rózsa Lajos helybeli ifju eljegyzte Löblövits János helybeli nagy iparos leányát: Mariska kisasszonyt.

* A légy s a villámvonát. Egy fiziológus, kinek sok szabad ideje van, kiszámította, mily gyorsan repül a légy s csodálatos eredményre jutott. E szerint a légy egy másod-percz alatt 350 szárnycsattogást tesz, s így egy percz alatt egy kilométernyi utat tehet meg. E repülőképeség megfelel egy villámvonát gyorsaságának. Ha tehát a légy megállapodás nélkül folyton egyenes irányban repülne, legkésőbb 28 nap alatt körülrepülhetné a földet.

* Vállalkozók figyelmébe. A m. kir. államvasutak gégyára és a díósgyőri m. kir. vas és acélglyár igazgatósága 1890-ik évben szükséges faanyag, mint jegenye és lucfenyő falécz, jegenye, lucz és szurkos fenyfóadeszka, jegenyefenyőfa zindely — szállítására pályázatot hirdetvén, ezt oly megjegyzéssel hozzuk a vállalkozni óhajtok tudomására, hogy a közelebbi szállítási feltételek és az ajánlati minta gyanánt használandó mérátjegyzék Budapestén a m. kir. államvasutak gégyarában (Kobányai ut.) valamint Díósgyőrtől, a m. kir. vas- és acélglyárban a rendes hivatalos órák alatt megtekinthetők. Debreczen, 1889. november 18. A kereskedelmi és iparkamara.

* A szerelem és a policzáj. Meglehetősen sok tavasz rózsáit magán viselő delnő lép be a kapitányi szobába. — Kérem kapitány ur a férjem szeretőt tart. — Bámom is én.

— De kérem csináljon rendet, azért fizetem a drága adót. — On, mint komoly meglett asszony-ság nem átalja olyan gyermekhibában leledzeni mint a féltékenység. — Kérem, én nem féltékenység miatt vagyok itt, hanem vallási okokból. — Vallási okokból? — Igen, a férjem szeretője, az a leány nem kóser. — Hogy érti ezt? — Hát úgy, hogy keresztény leány. Ha még zsidó volna. En is a vagyok. — Azt látom. — Kérem csináljon rendet. — Hát várjon, ha már minden áron azt akarja, hogy családi életökbe avatkozzék a policzáj!

A kapitány megfogalmazza a panaszjegyzőkönyvet, felvéve benne, hogy Sch. egy keresztény leánnyal él sat. sat. — Most tessék aláírni. Az asszonyság elolvassa a jegyzőkönyvet. — Ez mind igaz, de azért mégsem írom alá. — Miért, ha már panaszt tett? — Csak nem kompromittálhatom a férjemet írásban azzal, hogy — tréflivel él. Nem is irta alá. A kapitány kénytelen volt nagy bosszúságon egy másik jegyzőkönyvet csatolni a már megíróhoz melyben bizonyítja, hogy az aláírás megtagadja a panaszos.

* Vállalkozók figyelmébe. A m. kir. államvasutak igazgatósága az 1890 évben szerződésileg biztosított I. II. és III. rangú tölgy-fák szállítására pályázatot hirdetvén, erre oly megjegyzéssel hívjuk fel a vállalkozni óhajtok figyelmét, hogy a közelebbi feltételeket tartalmazó hirdetmény az alóliit kereskedelmi és iparkamara hivatalában (Nagy-Hatvan utca 1445 sz.) a hivatalos órák alatt megtekinthető Debreczen, 1889. november 18. A kereskedelmi és iparkamara.

* Husárek megállapitva s bejelentve 1889. évi nov. 20-tól nov. 27-ig 28 kr. Erdei Jánosnál morgó-u. 587. sz. a., Rácz Lajosnál csapó-u. 547. sz. a., 30 kr. Rácz Györgynél czepléd-u. 2599. sz. a., 34 kr. Rácz Györgynél vár-u. 358. sz. a., Rácz Lajosnál Liba u. 2061. sz. a., Erdei Ferencznél csapó-u. 240. sz. a., Kolb Jakabnál pfa-u. 687. sz. a. 36 kr. ifj. Gyarmati L.-nál hatvan u. 1519 sz. a., csapó u. 794. sz. a., rózsater 10. sz. a., Balogh Jánosnál mester-u. 1371. sz. a., csapó u. 471. sz. a., Németi L.-nál czepléd-u. 57. sz. a. varga-u. 2191. sz. a., p-fia-u. 229. sz. a., Erdei Ferencznel varga-u. 2238. sz. a., 38 kr. Erdei Jánosnál Sas u. 3. sz. a., 44 kr. a 3 izr. mérszárszekben a piacokon Minden többi bejelentett 21 mérszárszekben pedig 1 kiló hus 40 kr. J e g y z e t: Ifju Ungvári András három szekében 1 kiló hus nyomatek nélkül 8 krral drágább.

x Biztos gyóghatás. Mindazok, kik rossz emésztés vagy székrekedés következtében, felfuódásban, szorulásban, főfájásban, étvágyhiányban vagy egyéb bajokban szenvednek, a valódi „Moll féle seidlitz porok” használata által biztos gyóghatást érnek el. Egy doboz ára 1 frt. Szétküldés naponta utánvéttel Moll A. gyóghyszerész és ca. k. udv. szállítótól Bécs, 1. Tuchlauben 9. A vidéki gyóghszertárakban határozottan Moll A. készítménye, az ő gyári jelvényével és aláírásával kérendő. 1. * A dr. Popp-féle anatherin készítményéről szóló és lapunk mai számában foglalt hirdetését, ajánljuk olvasóink becesse figyelmébe.

Muzsák.

* „Az ország urai” című könyvre előfizetési fölhívás küldött be hozzáunk Verhováya Gyula. Előfizetheti a könyvre 1 frt 10 krajczárral, mely összeg Budapestre, a zöldfa-utca 18. sz. háza küldendő. A könyv decz 15 én jelenik meg.

Debr. színház.

Holnap, pénteken 1889. novemb. 22-kén népelőadás leszállított helysákkal: Magduska öröksége.

Népszimtmű 3 felv. Irtá: Abonyi Lajos. Feltelés szerkesztő Gáspár Imre. Kiadó Kutasai Imre

FIGYELMEZTETÉS!

Van szrencsém t. vevőim, valamint a n. é. közönség b. tudomására adni, hogy fiam, mint helyettesem ma Debreczenben megérkezett és néhány napig a „Bika” szállodában I. em. 29. sz. tartózkodik, hol a legujabb találmányú amerikai gummi sérvkötők angol aczél sérvkötők, orthopediai műszerek és minden a betegápoláshoz szükséges tárgyakban megrendeléseket elvállal.

Megtekintésre nagyobb mennyiségű minták állanak a n. é. közönség rendelkezésére.

Található délelőtt 10—12 óráig, délután 3—5 óráig.

Tisztelettel Pollitzer Mór, cs. kir. szab. sérvkötész Budapestén.

